

OPASNOST OD TERORISTIČKOG NAPADA**DANGER OF A TERRORIST ATTACK**Tamara Jokić, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad***Oblast – KRIZNI MENADŽMENT**

Kratak sadržaj – U ovom radu je detaljno objašnjen pojam terorizma, vidovi terorizma. Opisane su mogućnosti prevencije, zaštite i odgovora na teroristički napad. Dat je primer napada u Novom Zelandu. Urađeno je istraživanje u vidu ankete i analizirani su dobijeni odgovori.

Ključne reči: Teroristički napad, vidovi terorizma, istraživanje

Abstract – This paper explains in detail the concept of terrorism, types of terrorism. Possibilities for prevention, protection and response to a terrorist attack are described. An example of an attack in New Zealand is given. A research in the form of a survey was done and the obtained answers were analyzed.

Keywords: Terrorist attack, types of terrorism, research.

1. UVOD

Predmet rada se zasniva na analizi i proceni rizika od terorističkog napada, kao i istraživanju koje je zasnovano na mišljenju populacije Republike Srbije za određene vidove terorizma. U okviru istraživanja su dobijeni i odgovori koliko ispitanici misle da su naši državni organi spremni na odbranu od napada kao i koliko su ispitanici upoznati sa postojanjem uputstva na sajtu Sektora za vanredne situacije. Pre pristupanja samom zadatku, u prvom delu rada je prikazan istorijski pregled datog hazarda u svetu, Evropi i Srbiji sa akcentom na svetska dešavanja 2019. godine, nakon čega je detaljnije obrađen sam hazard. Takođe, analizirane su i mogućnosti identifikacije, rane najave, prevencije, zaštite i odgovora na teroristički napad. Opisan je i jedan primer terorističkog napada iz 2019. godine koji je stvorio paniku i ogroman strah na svetskom nivou.

2. PREDMET

Opasnost od terorističkog napada predstavlja jednu od tehničko-tehnoloških opasnosti. One nastaju kao iznenadni i nekontrolisani događaji prilikom upravljanja određenim sredstvima i obavljanja aktivnosti sa opasnim materijama uz požar, eksploziju, izlivanje, isparavanje ili terorističku aktivnost. Terorizam je višedimenzionalan društveni fenomen i stoga je u određivanju njegove definicije potreban multidisciplinarni pristup. Prema tome, potrebno je sagledavanje terorizma sa aspekata kriminologije, kriminalistike, krivičnog prava, sociologije i drugih društvenih nauka koje mogu da omoguće njegovo bolje shvatanje i potencijalno prevazilaženje.

NAPOMENA:

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bio dr Mladen Pečujlija, vanr. prof.

U okviru rada, izvršeno je anonimno istraživanje u vidu ankete. Ispitano je 205 osoba različitih profila kako bi se došlo do saznanja koji profili se najviše plaše određenog vida terorizma, kao i kolika misle da je verovatnoća da se ispolji određeni vid terorizma.

Pored ove dve stavke, ispitanici su odgovorili na pitanja da li znaju da na sajtu Sektora za vanredne situacije postoji uputstvo za postupanje pre, tokom i nakon terorističkog napada kao i koliko misle da su sposobni naši državni organi da se odbrane od terorističkog napada.

3. VIDOVI TERORIZMA

Državni terorizam - sprovodi se nad vlastitim stanovništvom i stranim državljanima. Manifestuje kao diktatorski, eksploatatorski režim, odnosno kao okupaciona vlast ili kolonijalizam.

Unutrašnji terorizam je vid terorizma koji se zadržava u granicama jedne države ili regiona, a planiraju ga, organizuju i sprovode unutrašnje ekstremističke snage. Nosioци terorističkih dejstava su teroristi iz matične države.

Medunarodni terorizam (spoljni terorizam) ili internacionalni terorizam je vid terorizma koji se odnosi na najbrutalnije nasilje na internacionalnom nivou ili na strane mete u državama u kojim su napadači rođeni.

Nacionalni terorizam se odnosi na tip terorizma čiji su nosioци nacionalne organizacije, a njihovi osnovni motiv se odnosi na političku nezavisnost države, autonomne pokrajine ili teritorije koju naseljavaju pripadnici te nacije ili etničke grupe.

Verski fundiran terorizam je vid terorizma koji je zasnovan na pogrešnoj interpretaciji religijskih dogmi. Njega planiraju, organizuju i izvode verski zaslepljene terorističke grupe na osnovu pogrešnih verskih shvatanja.

Bioterorizam podrazumeva primenu bioloških agenasa u svrhe terorističkih napada, kao oružje za masovno uništenje neprijateljskih oružanih snaga i snaga otpora u lokalnim i regionalnim ratovima, pored toga koristi se i za naučna istraživanja biološkog oružja i zloupotrebu naučnih saznanja u oblasti genetskog inženjeringa.

Narkoterorizam predstavlja spregu narkomafije – vida organizovanog kriminala i terorističkih organizacija. Ilegalna trgovina drogom predstavlja najprofitabilniji izvor finansiranja terorizma, pri čemu postoji potencijalna opasnost stvaranja narkodržava.

Kompjuterski terorizam može da se definiše kao korišćenje informacionih resursa u vidu pretnje ili ucene da bi se ostvario određeni teroristički cilj.

4. PREVENCIJA, ZAŠTITA I ODGOVOR NA TERORISTIČKI NAPAD

Prevenција:

- Izgrađena bezbednosna kultura građana
- Rana identifikacija uzroka i faktora koji pogoduju širenju nasilnog ekstremizma i radikalizacije koji vode u terorizam
- Okruženje koje demotiviše regrutovanje mladih za učešće u terorističkim aktivnostima
- Visokotehnoški sistemi komunikacije i digitalnih mreža otporni na širenje radikalizacije i nasilnog ekstremizma
- Veština strateške komunikacije

Zaštita:

- Potpuno razumevanje pretnji od terorizma u Republici Srbiji kroz ranu identifikaciju ciljnih grupa i radikalnih metoda
- Unapređena koordinacija i saradnja između državnih organa nadležnih za prikupljanje obaveštajnih podataka
- Podignut nivo operativnih sposobnosti policijskih i obaveštajno-bezbednosnih kapaciteta
- Unapređen sistem za borbu protiv finansiranja terorizma
- Deradikalizacija i reintegracija radikalizovanih osoba
- Podignut nivo zaštite kritične infrastrukture
- Unapređena efikasnost mehanizama integrisanog upravljanja granicom

Odgovor:

- Odgovor na teroristički napad podrazumeva pripremu institucija i sistema koji pružaju vitalne usluge građanima, kao i samih građana za smanjenje posledica i upravljanje posledicama terorističkog napada, uključujući i pomoć žrtvama napada. Dva osnovna cilja:
- Unapređen sistem upravljanja posledicama terorističkog napada
- Smanjenje posledica terorističkog napada

5. PROBLEM

Problem se sastoji u samoj prirodi ove tehničko-tehnoške opasnosti. Ova opasnost izaziva strah i paniku kod ljudi koja može da dovede do iracionalnog ponašanja prilikom realizovanja napada. Pored toga, ljudi su slabo upoznati sa vidovima terorizma i mogućnošću njihovog realizovanja.

Zbog nedostatka informisanosti, ljudi često poistovećuju terorizam sa verskim terorizmom i imaju pogrešno mišljenje za određene vere zbog ekstremista. Problem prilikom istraživanja je bio što se nije mogao naći podjednak broj predodređenih profila da bi se dobila što realnija slika.

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Da bi se odgovori na sva pojedinačna pitanja mogli uporediti za sve vidove terorizma, napravljene su dve tabele u kojima se jasno vidi koliko ljudi je izabralo određeni odgovor. U tabeli 1. su prikazani svi odgovori za sve vidove terorizma na pitanje „Koliko strah imate od realizovanja ovog vida terorizma.“

Tabela 1. Prikaz svih odgovora na pitanje koliki strah imate od realizovanja ovog vida terorizma

	Državni	Unutrašnji	Međunarodni	Nacionalni	Verski fundiran	Bioterorizam	Narkoterorizam	Kompjuterski
1	47	62	44	35	44	41	46	32
2	30	34	30	32	40	26	31	38
3	59	56	54	61	49	42	37	56
4	32	22	38	38	40	45	44	45
5	36	29	38	37	29	49	45	32

Iz prethodne tabele može da se zaključi da najveći broj ljudi ima najmanji strah od realizovanja **unutrašnjeg** vida terorizma, a najveći od realizovanja **bioterrorizma**. U tabeli 2. su prikazani svi odgovori za sve vidove terorizma na pitanje „Kolika je verovatnoća da se ovaj vid terorizma ostvari u Republici Srbiji.“

Tabela 2. Prikaz svih odgovora na pitanje kolika je verovatnoća da se ovaj vid terorizma ostvari u Republici Srbiji

	Državni	Unutrašnji	Međunarodni	Nacionalni	Verski fundiran	Bioterorizam	Narkoterorizam	Kompjuterski
0 - 20%	44	67	57	34	56	59	41	28
21 - 40%	37	55	53	46	63	38	29	43
41 - 60%	48	36	53	44	36	35	34	53
61 - 80%	46	34	28	53	30	34	49	40
81 - 100%	29	12	13	25	18	37	50	39

Iz prethodne tabele može da se zaključi da najveći broj ljudi misli da je najmanja verovatnoća da se ostvari **unutrašnji** vid terorizma, a najveća da se ostvari **narkoterorizam**.

Tabela 3. Prikaz komparacija odgovora muških i ženskih osoba u zavisnosti od njihovog radnog statusa.

	Žene studenti	Muški studenti	Žene zaposlene	Muškarci zaposleni
najmanji strah	unutrašnji	unutrašnji	verski fundiran	unutrašnji
najveći strah	međunarodni	bioterrorizam	bioterrorizam	narkoterorizam
najmanja verovatnoća	unutrašnji	unutrašnji	unutrašnji	unutrašnji
najveća verovatnoća	narkoterorizam	narkoterorizam	kompjuterski	narkoterorizam
spremnost državnih organa na odbranu	delimična	delimična	delimična	srednja
Upućenost u postojanje uputstva	5 od 43 znalo	5 od 17 znalo	9 od 55 znalo	18 od 57 znalo

	Žene nezaposlene	Muškarci nezaposleni	Žene penzioneri	Muškarci penzioneri
najmanji strah	unutrašnji	unutrašnji i verski fundiran	verski fundiran	međunarodni
najveći strah	međunarodni	bioterrorizam	narkoterorizam	bioterrorizam i narkoterorizam
najmanja verovatnoća	verski fundiran	unutrašnji	verski fundiran	verski fundiran
najveća verovatnoća	međunarodni	kompjuterski i bioterorizam	bioterrorizam	bioterrorizam i narkoterorizam
spremnost državnih organa na odbranu	delimična	srednja	srednja	srednja
Upućenost u postojanje uputstva	1 od 9 znalo	1 od 4 znalo	niko nije znao	1 od 4 znalo

Ženske osobe najmanji strah imaju od realizovanja unutrašnjeg terorizma, a najveći za realizovanje bioterorizma. Ova grupa ispitanika je za najmanju verovatnoću realizovanja odabrala verski fundiran terorizam, a za najveću verovatnoću je izabrala kompjuterski terorizam. Na pitanje koliko su sposobni naši državni organi da se odbrane od terorističkog napada prosečna vrednost iznosi da su delimično spremni na odbranu od terorističkog napada. Samo 15 od 122 ženskih ispitanika je znalo za postojanje uputstva za postupanje pre, tokom i nakon terorističkog napada. Muške osobe, kao i ženske, najmanji strah imaju od realizovanja unutrašnjeg terorizma, a najveći za realizovanje bioterorizma. Ova grupa ispitanika

je za najmanju verovatnoću realizovanja odabrala unutrašnji terorizam, a za najveću verovatnoću je izabrala narkoterizam. Na pitanje koliko su sposobni naši državni organi da se odbrane od terorističkog napada prosečna vrednost iznosi da su srednje spremni na odbranu od terorističkog napada. Od muških ispitanika su 25 od 82 znala za postojanje uputstva za postupanje pre, tokom i nakon terorističkog napada.

7. ZAKLJUČAK

Terorizam kao tehničko – tehnološki hazard je jedan od hazarda koji stvara strah kod ljudi i dovodi do nasilnog ponašanja i predrasuda na osnovu prikaza određenih vera ili grupa na svetskom nivou. Veliki problem kod ovog hazarda predstavlja nedovoljna informisanost javnosti, česta nemogućnost rane identifikacije, dobra koordinacija i komunikacija ovih grupa, ogromne žrtve i nasilje, kao i mnogi drugi faktori. Takođe, nedovoljna edukacija i obuka civila predstavljaju problem kao i „rupe“ u zakonima mnogih država. Iz godine u godinu možemo da primetimo da se sve više dešavaju ovakvi napadi i u skladu sa tim potrebno je više informacija pružiti javnosti kako bi na bilo koji način ljudi uspeali da se zaštite u slučaju ovakve opasnosti.

Na osnovu istraživanja je došlo do saznanja da su jako malo ljudi upućeni u postojanje uputstva za postupanje, posebno ženske osobe. Pored ovoga, videlo se da uglavnom dele mišljenje da je unutrašnji vid terorizma najmanje verovatnoće za realizovanje i da najmanji strah imaju od realizovanja ovog vida terorizma.

Pokazano je i određeno sumnjanje u sposobnost državnih organa na odbranu, uglavnom muške osobe su iskazale poverenje državnim organima za dobru odbranu. Bitno je raditi na edukaciji javnosti i na taj način smanjiti rizik od realizovanja bilo kog vida terorizma.

8. LITERATURA

- [1] – Nacionalna strategija za sprečavanje i borbu protiv terorizma za period 2017–2021. godina „*Službeni glasnik RS*“, br. 55/05, 71/05 – ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – US, 72/12, 7/14 – US i 44/14
- [2] – Talijan, M. (2016.). *САВРЕМЕНИ ТЕРОРИЗАМ И ОБЛИЦИ ИСПОЉАВАЊА САВРЕМЕНОГ УРБАНОГ ТЕРОРИЗМА*. Beograd: Vojna akademija
- [3] – Gaćinović R. (2008.). *Fenomenologija savremenog terorizma*. Beograd: Institut za političke studije
- [4] – Krstić M. (2017.). *Veski fundiran terorizam – religija kao inicijator nasilja*. Šabac: Ministarstvo unutrašnjih poslova
- [5] – Vukoičić J. (2017.). *Islamistički terorizam na Balkanu*. Beograd: Fakultet političkih nauka
- [6] – Milošević D. (2018.). *Islamističke terorističke organizacije na Balkanu i njihovo finansiranje*. Beograd: Vojska Srbije
- [7] – Đorđević D. (2018.). *Vojna intervencija kao sredstvo borbe protiv terorizma*. Beograd: Vojnogeografski institut
- [8] - Global Terrorism Database (GTD), dostupno na: <https://www.start.umd.edu/data-tools/global-terrorism-database-gtd>, pristupljeno: 07.12.2020.

[9] – EUROPOL, EU Terrorism Situation & Trend Report (Te-Sat), dostupno na:

<https://www.europol.europa.eu/tesat-report?page=0,1>, pristupljeno: 08.12.2020.

[10] – Our world in data, Terrorism, dostupno na:

<https://ourworldindata.org/terrorism>, pristupljeno: 10.12.2020.

[11] – Centar DBA, Terorizam – osnove i nastanak, dostupno na:

<https://www.centarzabezbednost.org/terorizam-osnove-i-nastanak/>, pristupljeno: 11.12.2020.

[12] – Sektor za vanredne situacije, Terorizam, dostupno na:

<http://prezentacije.mup.gov.rs/sektorzazastituispasavanje/saveti%20gradjanima/terorizam.html>, pristupljeno: 08.12.2020.

[13] – Vision of humanity, Global terrorism index (GTI), dostupno na:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjhi_uy83tAhWv14sKHTlzCewQFjAAegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.visionofhumanity.org%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F11%2FGTI-2020-web-1.pdf&usq=AOvVaw3MOVrI_SkiGiB9f3f9Xe0Y, pristupljeno: 08.12.2020.

[14] – BBC, Novi Zeland: 49 mrtvih u napadu na džamije, dostupno na:

<https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-47581153>, pristupljeno: 13.12.2020.

[15] – NPR, New Zealand Finds Intelligence Lapses Leading To Last Year's Mosque Attacks, dostupno na:

<https://www.npr.org/2020/12/08/944102839/new-zealand-finds-intelligence-lapses-leading-to-last-years-mosque-attacks>, pristupljeno: 13.12.2020.

[16] – BBC, Christchurch massacre: Inquiry finds failures ahead of attack, dostupno na:

<https://www.bbc.com/news/world-asia-55211468>, pristupljeno: 13.12.2020.

Kratka biografija:

Tamara Jokić, rođena u Užicu 1997.godine. Osnovne studije završila je na Fakultetu tehničkih nauka smer upravljanje rizikom od katastrofalnih događaja i požara. Nakon toga upisuje master na Fakultetu tehničkih nauka smer upravljanje rizikom od katastrofalnih događaja i požara.